

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ЛЮБІНСЬКА Оріся Іванівна

УДК 378.091.212:61]:005.336.2-027.561(043.5)

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ У
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Львів – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, м. Львів.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Мачинська Наталія Ігорівна,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра початкової та дошкільної освіти, завідувач,
м. Львів

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Соколова Ірина Володимирівна,
Донецький національний медичний університет,
кафедра організації вищої освіти, управління охороною
здоров'я та гігієни, професор,
м. Маріуполь

кандидат педагогічних наук, доцент
Дудікова Лариса Володимирівна,
Вінницький національний медичний університет
ім. М. І. Пирогова, кафедра іноземних мов з курсом
латинської мови та медичної термінології, завідувач,
м. Вінниця.

Захист відбудеться 11 грудня 2018 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.874.03 у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності за адресою: 79007, м. Львів, вул. Клепарівська, 35.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (79007, м. Львів, вул. Клепарівська, 35) і на сайті університету: <https://ldubgd.edu.ua/content/zahisti-disertaciy-1>.

Автореферат розісланий 10 листопада 2018 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

І. А. Руденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стратегія розвитку медичної освіти в Україні передбачає забезпечення галузі охорони здоров'я висококваліфікованими медичними працівниками, що потребує нової методології організації їхнього навчання. Зокрема, важливим чинником підвищення якості клінічної медицини нині є підготовка конкурентоспроможних, компетентних фахівців із лабораторної діагностики як одного з пріоритетних напрямів медичної діяльності.

Лабораторна діагностика – один із найбільш інформативних методів дослідження в системі охорони здоров'я, що швидко розвивається. Це цілеспрямований комплекс різноманітних досліджень, який дає лікарям необхідний обсяг об'єктивних відомостей про патологічні зміни в організмі людини, допомагає поставити діагноз основного та супутніх захворювань, прогнозувати їх, здійснювати моніторинг лікування тощо. Швидкість діагностування, а також результативність лікувальних заходів значно залежить від ефективності роботи лабораторної служби медичного закладу, якості та достовірності результатів лабораторних досліджень.

Зростаючий рівень завдань, які має вирішувати лабораторна медицина, можна забезпечити лише за допомогою компетентного кадрового складу, який володіє аналітичним мисленням, високоерудований в галузі медицини і фармації. У своїй професійній діяльності фахівці, що мають зазвичай кваліфікацію бакалавра з лабораторної діагностики, використовуючи сучасні методи, методики, технології, новітнє обладнання, апаратуру, прилади, аналізатори, реактиви проводять дослідження в лабораторіях різного профілю; розуміють значення кожного тесту та їх комбінацій для оцінювання фізіологічного та патологічного стану пацієнта; здійснюють діагностування різних захворювань, їх перебіг, успішність лікування та його прогнозування. Формування професійної компетентності є неодмінною складовою їхньої професійної підготовки у закладі вищої освіти (ЗВО, до 2017 року – вищі навчальні заклади), яка спрямована на всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця, ефективну й усвідомлену професійну діяльність випускників.

Теоретичні дослідження й аналіз практичної діяльності бакалаврів із лабораторної медицини в Україні дають підстави констатувати суперечності між:

- динамічними змінами у професійній діяльності фахівців із лабораторної медицини, постійним зростанням складності лабораторних досліджень і відсутністю необхідних педагогічних умов, які забезпечували б їхню належну підготовку;

- об'єктивними вимогами суспільства та потребами медичної галузі до рівня професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини та недостатньою розробленістю методики її формування у закладі вищої освіти;

- потребою вироблення у студентів умінь і навичок виконання професійних функцій і невизначеністю структури професійної компетентності фахівців із лабораторної медицини;

- прагненням майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини досягти високого рівня професійної компетентності та недосконалим навчально-методичним забезпеченням професійної підготовки у ЗВО.

Підготовка майбутніх медичних фахівців у науково-педагогічних дослідженнях представлена в різних аспектах, зокрема: реформування та система управління

медичною освітою (І. Булах, А. Волосовець, Ю. Вороненко, Б. Зіменковський); професійна підготовка лікарів в Україні та закордоном (В. Гуменюк, Л. Добровська, Л. Дудікова, Н. Іванькова, Г. Кліщ, І. Кузнецова, М. Лісовий, Л. Манюк, О. Неловкіна-Берналь, І. Паламаренко, Г. Стечак, С. Тихолаз, Я. Цехмістр); особливості професійної підготовки медичних сестер (К. Куренкова, М. Шегедин, Н. Шигонська, Т. Шутько); підготовка молодших спеціалістів медичного профілю (І. Бойчук, О. Гуменюк); виховна робота та формування професійно-етичної культури медиків (Л. Дудікова, Ю. Колісник-Гуменюк, Х. Мазепа) та ін.

Концептуальні ідеї компетентнісного підходу в підготовці фахівців досліджують вітчизняні науковці: І. Бех, О. Заблоцька, В. Луговий, Н. Мачинська, О. Овчарук, С. Сисоєва, І. Соколова та ін. Особливості формування професійної компетентності та її компонентів у майбутніх медиків є предметом дослідження О. Антонової та З. Шарлович (професійно-педагогічна компетентність медичних сестер сімейної медицини), І. Радзієвської (професійна компетентність медичних сестер у процесі вивчення фахових дисциплін), В. Макаренко (фахова компетентність майбутніх лікарів у процесі природничо-наукової підготовки), К. Хоменко (професійна компетентність майбутніх лікарів); Л. Білик (паліативна компетентність бакалаврів медицини), Л. Борисюк (професійна компетентність бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення хіміко-біологічних дисциплін), М. Демянчук (підготовка бакалаврів сестринської справи на засадах компетентнісного підходу) та ін. Окремі аспекти формування професійної компетентності та підготовки майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини розкрито у працях І. Заблоцької, І. Смачило, О. Толстанова, В. Черних, О. Федосєєвої, М. Шегедин.

Соціальна значущість підвищення якості професійної медичної освіти в Україні, актуальність і недостатня розробленість окресленої проблеми і виявлені суперечності зумовили вибір теми дисертації: *«Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у вищих навчальних закладах»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності з теми «Психолого-педагогічні технології підготовки фахівців до діяльності в особливих умовах та її психологічний супровід» (РК № 0116U005307).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (протокол № 6 від 6.04.2016 р.) й узгоджена Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 26.04.2016 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці моделі та педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – формування професійної компетентності бакалаврів із лабораторної медицини під час навчання у закладах вищої освіти.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що професійна підготовка бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти набуває ефективності, якщо: здійснюється відповідно до сучасних теоретичних підходів; враховує зміст і структуру компонентів професійної компетентності; обґрунтовані та реалізовані у ЗВО педагогічні умови, скеровані на формування в студентів професійних цінностей і позитивної мотивації до професійної діяльності; створене рефлексивно орієнтоване середовище й упроваджена методика поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини в педагогічній теорії та практиці.

2. Визначити структуру професійної компетентності бакалаврів із лабораторної медицини і запропонувати критерії визначення та рівні її сформованості.

3. Розробити й апробувати модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти.

4. Обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини в закладах вищої освіти.

5. Розробити і впровадити методику формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; підготувати навчально-методичний супровід професійної підготовки майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини.

У дослідженні використано такі **методи**: *теоретичні* – аналіз наукової літератури і нормативних документів, що визначають підготовку фахівців із лабораторної медицини, узагальнення та систематизація наукових фактів для виявлення теоретичних засад формування професійної компетентності в бакалаврів із лабораторної медицини; моделювання з метою вдосконалення механізмів формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО; *емпіричні* – опитування, спостереження, бесіди, анкетування, тестування для визначення рівнів сформованості компонентів професійної компетентності студентів; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) з метою перевірки ефективності обґрунтованих педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; *математичні та статистичні методи* для оброблення результатів та їх аналізу, виявлення залежності між досліджуваними явищами, перевірки їх достовірності.

Експериментальна база дослідження: Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Запорізький державний медичний університет, КВНЗ «Житомирський медичний інститут», ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського», Харківський національний медичний університет.

Методологічна основа дослідження: положення наукової теорії пізнання, праксеології, гуманістичної парадигми філософії освіти; методологічні підходи (компетентнісний, системний, аксіологічний, гуманістичний, особистісний, діяльнісний, контекстний), спрямовані на формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; психолого-педагогічні теорії розвитку та саморозвитку особистості; принципи системного аналізу та

моделювання педагогічних явищ; сучасні дидактичні підходи до принципів, змісту, технологій формування професійної компетентності.

Нормативна база дослідження: Закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014); Національна доктрина розвитку освіти (2002), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); Постанови Кабінету Міністрів України № 1314 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011) і № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015); накази МОЗ України № 35 «Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування» (2000), № 522/51 «Концепція розвитку вищої медичної освіти» (2008), № 215 «Про введення в дію складових Галузевого стандарту вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.120102 галузі знань 1201 «Медицина» (2013); Наказ МОН України № 1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266» (2016); розпорядження Кабінету Міністрів України щодо проекту Стратегії розвитку медичної освіти в Україні (2018).

Наукова новизна одержаних результатів полягають у тому, що:

вперше: визначено структуру професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у складі мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного компонентів; розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО у сукупності цільового, концептуального, змістово-процесуального та оцінно-результативного блоків; обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (зорієнтованість освітнього процесу на формування мотивації до оволодіння професією та професійних цінностей фахівця з лабораторної медицини; цілеспрямоване впровадження сучасних педагогічних технологій у професійну підготовку майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; застосування методики поетапного формування та розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; створення у ЗВО рефлексивно орієнтованого середовища навчання як чинника розвитку особистості майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини);

уточнено: поняття професійної компетентності майбутніх бакалаврів медицини як інтегративної характеристики особистості, що охоплює цінності оволодіння спеціальністю, професійно значущі знання, вміння, навички і сукупність особистісно-ділових якостей; специфічні принципи формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО (гуманістичної спрямованості, поетапності, безперервності, емоційності, деонтологічності, поліфункціональності, контекстності, інтегративності, інноваційності); критерії (мотиваційно-ціннісний, змістовий, практично-операційний, рефлексивно-оцінний) та рівні (низький, середній, високий) її сформованості;

подальшого розвитку набули: теоретичні основи формування професійної компетентності фахівців із лабораторної медицини; методичні засади (форми, методи і технології) поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що: розроблено та впроваджено методику поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуальний, професійно-рефлексивний етапи); розроблено типову та робочу програми з навчальної дисципліни «Клінічна лабораторна діагностика» та відповідне навчально-методичне забезпечення, наскрізну навчальну програму практики для підготовки бакалаврів із лабораторної медицини; упроваджено методичні рекомендації щодо форм, методів і технології формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, зокрема апробовані відповідні педагогічні технології (інтерактивні, ігрові, інформаційно-комунікаційні, контекстного навчання), види і форми аудиторної (лекційні, практичні заняття) і самостійної (участь у гуртках і конференціях, підготовка рефератів, навчання в інформаційних мережах, додаткове опрацювання літератури) роботи; упроваджено педагогічні умови формування професійної компетентності студентів у ЗВО.

Результати дослідження можуть бути використані в підготовці бакалаврів із лабораторної медицини, для підвищення кваліфікації та післядипломної освіти медичних і науково-педагогічних працівників. Окремі положення можуть застосовуватися для розроблення навчальних і методичних матеріалів, сучасних технологій формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, для проведення психолого-педагогічних досліджень.

Упровадження результатів дослідження. Наукові положення, навчально-методичні матеріали впроваджено в освітній процес Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (довідка № 88-552-101 від 12.03.18 р.), КВНЗ «Житомирський медичний інститут» (довідка № 102 від 16.02.18 р.), Запорізького державного медичного університету (акт впровадження від 12.03.18 р.), ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського» (довідка № 01-35/607 від 29.12.2017 р.) і Харківського національного медичного університету (акт впровадження від 23.01.18 р.).

Апробація результатів дисертації здійснювалася на 10 науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема: *міжнародних* – «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (м. Київ, 24–25.11.2016, 24–26.11.2017), «Sałożyciowe uczenie się – obszary, nurty, tendencje» (м. Кельце, Республіка Польща, 4-5.04.2017); *із міжнародною участю* – «Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи» (м. Житомир, 20–21.10.2016, 19–20.10.2017), «Актуальні проблеми лабораторної медицини» (м. Харків, 9–10.11.2017), «Весняні наукові читання – 2018» (м. Вінниця, 19.04.2018); *всеукраїнських* – «Проблеми підготовки педагогів для професійної освіти: теорія і практика» (м. Львів, 25.11.2016), «Особистість в екстремальних умовах» (м. Львів, 12.05.2017), «Сучасні форми організації освітнього процесу. Вивчення досвіду вищих навчальних закладів» (м. Львів, 19.04.2018).

Публікації та особистий внесок здобувача. Основні положення та результати дослідження висвітлено у 22 публікаціях, з яких 14 одноосібних, зокрема: 9 статей (із них 5 – у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 – в закордонному періодичному виданні, 1 – в закордонному виданні, 2 – у наукових виданнях), 7 матеріалів конференцій, 1 брошура методичних рекомендацій, 1 Галузевий стандарт вищої

освіти з галузі знань 1201 Медицина, 1 збірник тестових завдань, 2 програми навчальної дисципліни, 1 програма практики.

У публікаціях, підготовлених у співавторстві, автору належать: визначення шляхів реалізації методичних положень щодо упровадження сучасних педагогічних технологій у процес професійної підготовки майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини [10; 13]; обґрунтування спеціалізовано-професійних компетентностей, що забезпечуються вивченням навчальної дисципліни «Клінічна лабораторна діагностика» [17]; добір змісту модулів [18; 21]; укладання тестових завдань для ліцензійного іспиту «Крок Б. Лабораторна діагностика» [19]; змістове наповнення програми практик із дисципліни «Клінічна лабораторна діагностика» [20].

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (331 найменування, із них 20 – іноземними мовами) і 17 додатків. Загальний обсяг дисертації – 299 сторінок, основний текст викладено на 190 сторінках. Дослідження містить 15 таблиць і 7 рисунків, які розміщено на 9 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної проблеми, визначено мету, об'єкт, предмет, гіпотезу та завдання, схарактеризовано методи і методологічну основу дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, особистий внесок здобувача, подано дані про апробацію й упровадження результатів дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини»* – проаналізовано проблему формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, сучасний стан професійної підготовки майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини в Україні та за кордоном, досліджено теоретичні основи формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО; обґрунтовано структуру компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини і теоретичні основи її формування.

За результатами аналізу наукових праць із проблеми професійної підготовки майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини зазначено, що це медично-діагностична спеціальність, яка передбачає дослідження *in vitro* біоматеріалу людського організму, і заснована на використанні гематологічних, загальноклінічних, паразитарних, біохімічних, імунологічних, серологічних, молекулярно-біологічних, бактеріологічних, генетичних, цитологічних, токсикологічних, вірусологічних методів, зіставлення їх результатів із клінічними даними і формулювання відповідних висновків. Професійна діяльність бакалаврів із лабораторної медицини спрямована на задоволення потреби пацієнтів і лікарів через надання їм діагностичних послуг і реалізується через виконання сукупності функцій (організаційної, соціально-виробничої, контрольної, технічної, технологічної, діагностичної та дослідницької). З огляду на це, *професійна компетентність* майбутніх бакалаврів медицини у дисертації розглядається як інтегративна характеристика особистості, що охоплює цінності оволодіння спеціальністю, професійно значущі знання, вміння, навички і сукупність особистісно-ділових

якостей, які відображають готовність до ефективної професійної діяльності, неперервного професійного й духовного розвитку та самовдосконалення.

Підготовка майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти України визначається державними і галузевими стандартами вищої освіти та іншими нормативно-правовими документами і відбувається відповідно до кваліфікаційних характеристик фахівців цієї спеціальності за відповідними освітньо-професійними програмами. У процесі дослідження зроблено висновок, що у більшості країн світу діє багаторівнева система професійної підготовки фахівців із лабораторної медицини. Тривалість бакалаврської підготовки становить 3–4 роки і є основою для магістерських програм. Дослідження стану професійної підготовки майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти України і зарубіжних країн дає підстави стверджувати, що основою розвитку сучасної освіти є компетентнісний підхід. Сучасний ринок праці висуває до фахівців нові вимоги щодо: професійної мобільності, здатності до адаптації в динамічному професійному середовищі, успішного вирішення нестандартних професійних ситуацій. Відповідно до цього процес формування професійної компетентності у ЗВО має на меті не лише виконання професійних функцій, а й розвиток мислення, навичок роботи з різними джерелами, готовність до самовдосконалення тощо, що забезпечить задоволення потреб суспільства і держави у висококваліфікованих фахівцях медичного профілю. Це потребує подальшого вивчення педагогічних засад навчання бакалаврів із лабораторної медицини і розроблення новітнього навчально-методичного забезпечення професійної підготовки студентів у вітчизняних медичних ЗВО.

Обґрунтовано, що теоретичною основою формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти, є положення компетентнісного, системного, аксіологічного, гуманістичного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, контекстного підходів. *Компетентнісний підхід* полягає у застосуванні знань, формуванні досвіду діяльності, розвитку якостей особистості, необхідних для професійної діяльності. *Системний підхід* дозволяє виявити і розглядати взаємозв'язки компонентів професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. Застосування *аксіологічного підходу* дає змогу аналізувати процес формування професійної компетентності бакалаврів із лабораторної медицини через вироблення у них ціннісного ставлення до навчальної та подальшої професійної діяльності. *Гуманістичний підхід* передбачає навчання та виховання людини як унікальної, цілісної, творчої індивідуальності з метою гармонійної реалізації її задатків, можливостей і потреб. *Особистісно орієнтований підхід* передбачає спрямування освітніх заходів на суб'єктний розвиток фахівця з урахуванням його прагнень, мотивів, цілей, інтелекту, індивідуальних особливостей. *Діяльнісний підхід* визначає організацію практико орієнтованого формування знань, умінь і навичок із різних видів діяльності (навчальної та професійної). *Контекстний підхід* дає змогу цілісно проектувати структуру особистісності фахівця в контексті його подальших професійних обов'язків, розвивати професійні здібності.

За результатами аналізу науково-педагогічних джерел виявлено, що у професійній компетентності фахівців різних галузей дослідники виділяють мотиваційні, мотиваційно-ціннісні, когнітивні, діяльнісні, професійно значущі

елементи. Визначено структуру професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у складі мотиваційного (сформованість мотивації до професійної діяльності, усвідомлене виконання професійних функцій); когнітивного (рівень сформованості професійних знань); діяльнісного (спроможність застосовувати сукупність професійних умінь і навичок); рефлексивного (здатність до рефлексії професійної поведінки і діяльності) компонентів. Обґрунтовано, що успішна підготовка студентів ЗВО до реалізації функцій фахівців із лабораторної медицини вимагає вдосконалення всього комплексу якостей і здібностей та формування професійної компетентності на їх основі.

У **другому розділі** – «*Особливості формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів у вищих навчальних закладах*» – подано модель і обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, визначено критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, запропоновано методику поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти.

У процесі дослідження розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у закладах вищої освіти (рис. 1), яка містить такі блоки: цільовий, концептуальний, змістово-процесуальний, оцінно-результативний. *Цільовий блок* визначає соціальне замовлення на підготовку конкурентоспроможних бакалаврів із лабораторної медицини, мету та завдання формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів. *Концептуальний блок* репрезентує наукові підходи: компетентнісний, системний, аксіологічний, гуманістичний, особистісно орієнтований, діяльнісний, контекстний; загальнодидактичні принципи (науковості, системності та послідовності, доступності, наочності, зв'язку теорії з практикою), принципи професійної освіти (професійної спрямованості навчання, випереджувального характеру професійної підготовки, наступності та неперервності, фундаменталізації, інформатизації, технологічності, гуманізації) та специфічні принципи (гуманістичної спрямованості, поетапності, безперервності, емоційності, деонтологічності, поліфункціональності, контекстності, інтегративності, інноваційності) формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО. *Змістово-процесуальний блок* охоплює зміст професійної підготовки, форми, методи, технології, методику поетапного формування професійної компетентності. *Оцінно-результативний блок* містить критерії сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини: *мотиваційно-ціннісний* (ставлення студентів до обраної професії через визначення привабливості професії, наявність позитивної мотивації до оволодіння професією, значення ціннісних орієнтацій у професійній діяльності, потребу до навчання упродовж життя); *змістовий* (засвоєння комплексу професійних знань, прагнення до дослідницької діяльності); *практично-операційний* (розв'язання професійних ситуацій, застосування умінь і навичок під час проходження різних видів практик); *оцінно-рефлексивний* (самооцінка рефлексивних умінь, здатність до професійного самовдосконалення, самооцінка рівня професійної компетентності студентів).

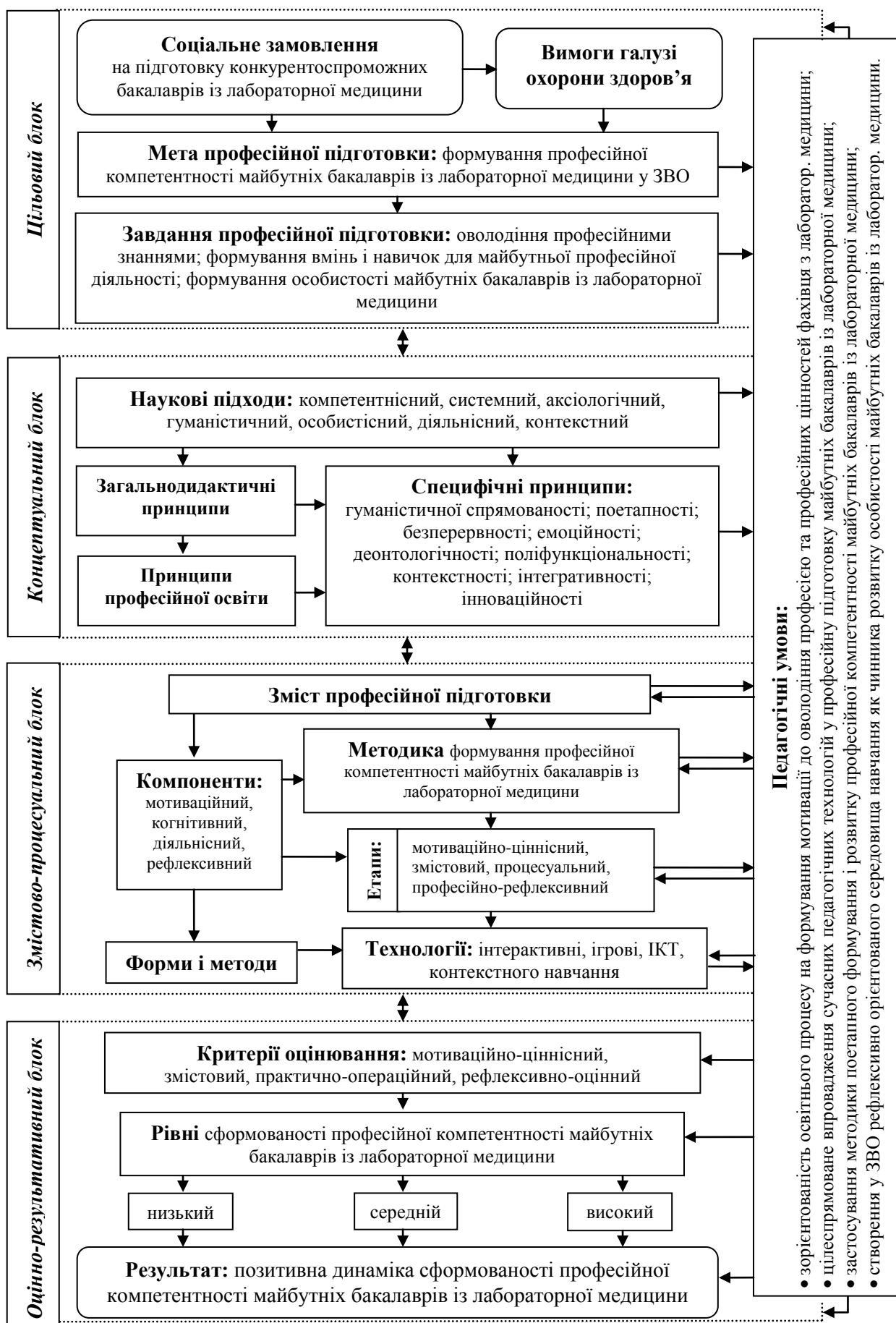

Рисунок 1 – Модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО

Обґрунтовано *педагогічні умови* формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО: зорієнтованість освітнього процесу на формування мотивації до оволодіння професією та професійних цінностей фахівця з лабораторної медицини (через вплив на мотиваційно-ціннісну сферу студентів для вироблення позитивної мотивації та ціннісних орієнтацій, пов'язаних із професійною діяльністю); цілеспрямоване впровадження сучасних педагогічних технологій у професійну підготовку майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (оптимальне поєднання та використання найбільш дієвих сучасних педагогічних технологій, що забезпечать моделювання діяльності фахівця у професійній підготовці); застосування методики поетапного формування та розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (уможлиблює ефективний розвиток мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного компонентів цієї компетентності як цілісного особистісного утворення, що поєднує сукупність професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих цінностей, особистісно-ділових якостей тощо); створення у ЗВО рефлексивно орієнтованого середовища навчання як чинника розвитку особистості майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (розвиток і вдосконалення рефлексивних умінь студентів, що забезпечують максимальну результативність у подальшій професійній діяльності).

З урахуванням вимог сучасної системи охорони здоров'я та визначених педагогічних засад розроблено авторську методику поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів, яка передбачає такі етапи: мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуальний, професійно-оцінний. Показано, що спрямування студентів на першому етапі на позитивне ставлення до обраного фаху та виховання професійних цінностей забезпечить ефективне отримання міцних професійних знань у галузі лабораторної медицини і розвиток професійного мислення на другому етапі, сприятиме активному усвідомленому виробленню комплексу професійних умінь і навичок на третьому етапі, розвитку рефлексивних умінь на четвертому етапі. Комплексне впровадження та використання різноманітних методів (пізнавальних, тренувальних, контролю) і технологій (інтерактивних, ігрових, інформаційно-комунікаційних, контекстного навчання) у професійну підготовку майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини забезпечує формування готовності студентів до професійної діяльності.

У **третьому розділі** – «*Організація та результати педагогічного експерименту*» – подано методику проведення та етапи експериментальної роботи, результати педагогічного експерименту, проаналізовано їх статистичну достовірність і виконано інтерпретацію одержаних даних.

Експериментальне дослідження проводилось протягом 2014–2018 рр. і передбачало три етапи: *перший* (сформульовано наукову проблему дослідження, визначено предмет, мету, завдання, висунуто гіпотезу, проведено теоретичний аналіз нормативних документів, психолого-педагогічної літератури, медичної літератури, сформульовано понятійний апарат дослідження, розроблено теоретичні основи і програму дослідження, здійснено констатувальний етап педагогічного експерименту та проаналізовано його результати); *другий* (визначено методологічні засади, розроблено модель та обґрунтовано педагогічні умови формування

професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, розроблено методику поетапного формування досліджуваної компетентності); *третьій* (проведено формувальний етап для підтвердження ефективності педагогічних умов та авторської методики поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, систематизовано й узагальнено його результати, сформульовано висновки).

На констатувальному етапі дослідження було проведено анкетування з метою з'ясування особливостей професійної підготовки майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини та визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини через її компоненти. Сформованість професійної компетентності майбутніх бакалаврів перевірялась за комплексом валідних методик: «Привабливість професії» (В. Ядова у модифікації Н. Кузміної та А. Реана), «Мотивація професійної діяльності» (К. Замфір у модифікації А. Реана); «Ціннісні орієнтації» (М. Рокича); «Потреба в досягненні» (Ю. Орлова); «Оцінка здібностей до саморозвитку, самоосвіти» (М. Лукашевича), а також інших адаптованих методик, контрольних зрізів.

Результати визначення сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, проведеного на *констатувальному етапі* експерименту, виявили сформованість професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини: високий рівень у 15,46 % студентів, середній – у 39,42 %, низький – у 45,12 % респондентів. Узагальнені результати цього етапу дослідження подано в діаграмі на рис. 2.

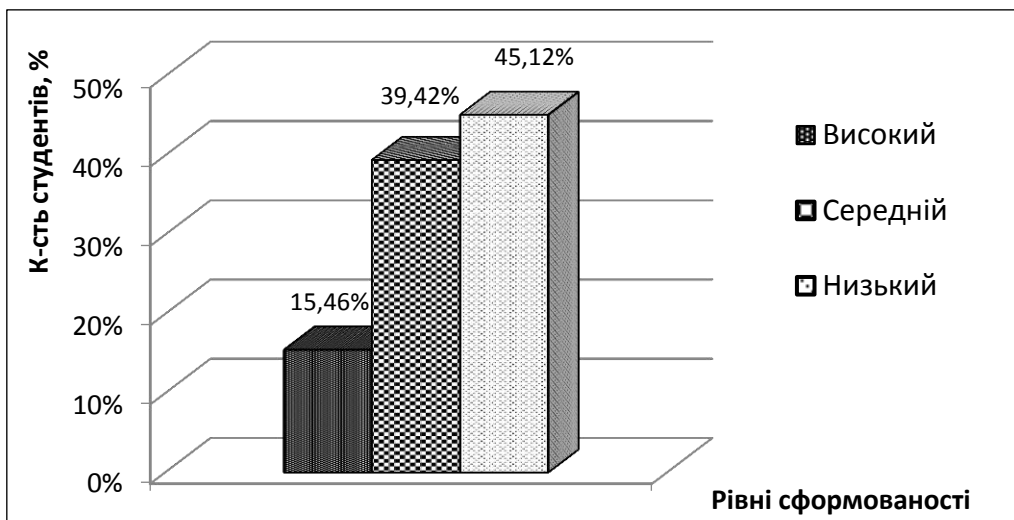

Рисунок 2 – Сформованість професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (констатувальний етап)

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження засвідчив недостатній рівень сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (45,12 % – низький, і лише 15,46 % – високий рівень), показав необхідність застосування системи заходів для формування у студентів сукупності професійних цінностей на основі позитивної мотивації до оволодіння професією, розвитку здатності застосування професійних знань, умінь і навичок, формування потреби саморозвитку та самовдосконалення, розвитку рефлексивних умінь.

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачав перевірку гіпотези дослідження шляхом упровадження в закладах вищої освіти експериментальних чинників, а саме: апробації моделі, реалізації та уточнення педагогічних умов, застосування авторської методики, спрямованих на підвищення ефективності формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. Учасниками експерименту були студенти III і IV курсів.

Визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО на цьому етапі здійснювалося за тими ж методиками, що й на констатувальному. Чисельність вибірки становила 132 особи в контрольній групі (КГ), де використовувалась традиційна система професійної підготовки, і 135 студентів у експериментальній групі (ЕГ), в якій було впроваджено методику поетапного формування та розвитку професійної компетентності. Апробована методика передбачала чотири етапи: мотиваційно-ціннісний (усвідомлення майбутніми бакалаврами із лабораторної медицини соціального значення професії, осмислення професійних цінностей); змістовий (розвиток пізнавальних здібностей майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, здатність до аналізу, синтезу, систематизації та узагальнення інформації); процесуальний (набуття та вдосконалення професійних умінь і навичок); професійно-рефлексивний (формування рефлексивного ставлення до особистісного та професійного зростання).

Оцінювання сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини здійснювалося за мотиваційно-ціннісним, змістовим, практично-операційним, рефлексивно-оцінним критеріями. Загальна динаміка формування всіх компонентів у експериментальній і контрольній групах на формувальному етапі дослідження відображена на рис. 3.

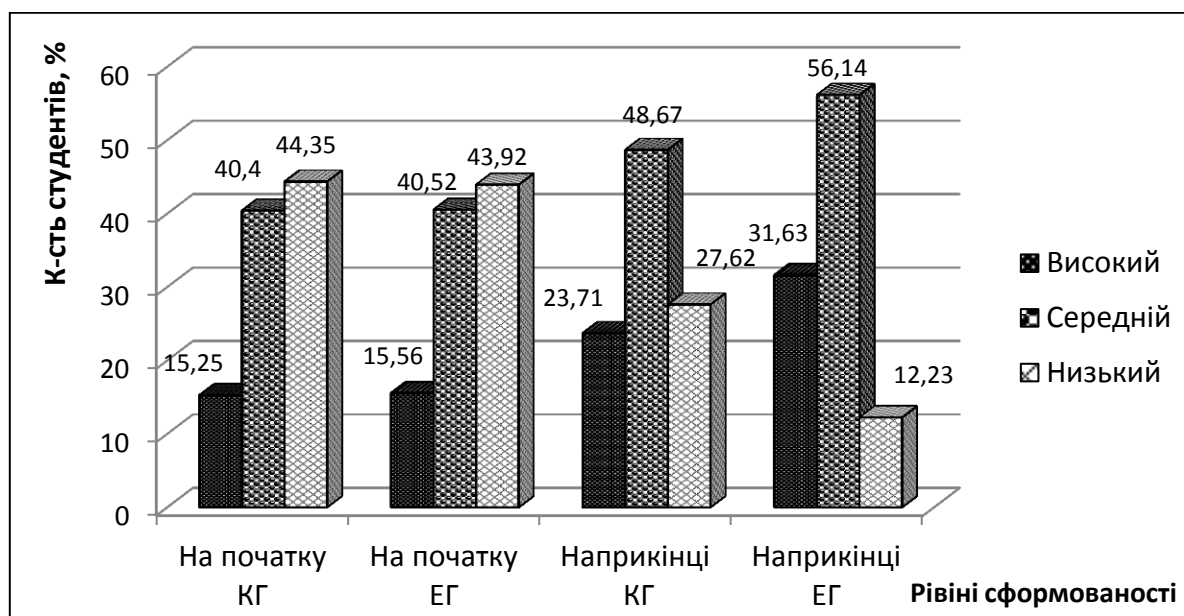

Рисунок 3 – Рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини

Як видно з рис. 3, в експериментальній групі кількість студентів із показниками високого рівня сформованості професійної компетентності зросла на 16,07 %, середнього – на 15,62 %, натомість кількість студентів із низьким рівнем

зменшилася на 31,69 %. У контрольній групі кількість студентів із високим і середнім рівнями збільшились на 8,46 % і 8,27 % відповідно. Кількість студентів із низьким рівнем у цій групі зменшилась лише на 16,73 %.

Статистична достовірність результатів перевірялась за допомогою критерію χ^2 (Пірсона), що дало підстави стверджувати про зафіксовані суттєві відмінності показників студентів експериментальної та контрольної груп наприкінці формувального експерименту за всіма компонентами з достатньою достовірністю (95%).

Загалом, апробація побудованої нами моделі формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО, обґрунтованих педагогічних умов і розробленої методики засвідчила підвищення ефективності професійної підготовки і позитивну динаміку формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. Результати педагогічного експерименту підтвердили, що розроблені інновації, впроваджені у процес професійної підготовки майбутніх бакалаврів у ЗВО, максимально сприяють ефективному формуванню професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, здатних до реалізації здобутих знань, умінь і навичок у професійній діяльності. Отже, завдання дослідження виконано, мету досягнуто.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз проблеми формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини засвідчив, що професійну компетентність науковці трактують як складне системне утворення, яке формується та розвивається у процесі професійної підготовки, вдосконалюється у професійній діяльності, ефективність якої залежить від рівня знань, розвитку вмінь і навичок, професійних та особистісних якостей, сприйняття цінностей та особливостей цієї діяльності. Зазначено, що формування професійної компетентності у майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини в закладах вищої освіти повинно базуватися на провідних положеннях компетентнісного, системного, аксіологічного, гуманістичного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та контекстного підходів. Професійна компетентність майбутніх бакалаврів медицини у дисертації розглядається як інтегративна характеристика особистості, що охоплює цінності оволодіння спеціальністю, професійно значущі знання, вміння, навички і сукупність особистісно-ділових якостей, які відображають готовність до ефективної професійної діяльності, неперервного професійного й духовного розвитку та самовдосконалення.

2. Обґрунтовано структуру професійної компетентності бакалаврів із лабораторної медицини, яка містить такі компоненти: мотиваційний (відображає сформованість мотивації до професійної діяльності, усвідомлене виконання професійних функцій); когнітивний (визначає рівень сформованості професійних знань); діяльнісний (характеризує спроможність застосовувати сукупність професійних умінь і навичок); рефлексивний (відображає здатність до рефлексії професійної поведінки і діяльності).

Визначено критерії сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів, а саме: мотиваційно-ціннісний, змістовий, практично-операційний, рефлексивно-оцінний. Критерії характеризують: ставлення студентів до обраної

професії через визначення привабливості професії, наявність позитивної мотивації до оволодіння професією, значення ціннісних орієнтацій у професійній діяльності; засвоєння комплексу професійних знань, прагнення до дослідницької діяльності; розв'язання професійних ситуацій, застосування умінь і навичок під час проходження різних видів практик; самооцінку рефлексивних умінь, здатність до професійного самовдосконалення, самооцінку рівня сформованості професійної компетентності. Сформованість компонентів професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини доцільно розглядати за трьома рівнями: низьким, середнім і високим.

3. Розроблено структурно-функціональну модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ЗВО, яка охоплює такі блоки: цільовий (відображає соціальне замовлення, мету завдання професійної підготовки), концептуальний (містить наукові підходи, загальнодидактичні, специфічні та принципи професійної освіти), змістово-процесуальний (визначає зміст професійної підготовки, форми, методи, технології, методичку поетапного формування професійної компетентності), оцінно-результативний (розкриває критерії та рівні сформованості професійної компетентності). Прогнозований результат апробації моделі – позитивна динаміка сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини.

4. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини визначено як комплекс спроектованих чинників, що забезпечують якість підготовки студентів у закладі вищої освіти. Обґрунтовано такі педагогічні умови: зорієнтованість освітнього процесу на формування мотивації до оволодіння професією та професійних цінностей фахівця з лабораторної медицини; цілеспрямоване впровадження сучасних педагогічних технологій у професійну підготовку майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; застосування методички поетапного формування та розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; створення у ЗВО рефлексивно орієнтованого середовища навчання як чинника розвитку особистості майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини.

Педагогічний експеримент засвідчив доцільність обґрунтованих педагогічних умов. Динаміка позитивного приросту за всіма компонентами професійної компетентності підтверджена із застосуванням критерію χ^2 , що доводить ефективність запропонованих інновацій.

5. Розроблено методичку поетапного формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, яка охоплює мотиваційно-ціннісний (усвідомлення майбутніми бакалаврами із лабораторної медицини соціального значення професії, осмислення професійних цінностей); змістовий (розвиток пізнавальних здібностей майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, здатність до аналізу, синтезу, систематизації та узагальнення інформації); процесуальний (набуття та вдосконалення професійних умінь і навичок); професійно-рефлексивний (формування рефлексивного ставлення до особистісного та професійного зростання). Доведено, що впроваджена методика комплексно вирішує завдання формування професійної компетентності бакалаврів в освітньому процесі ЗВО.

Підготовлено та впроваджено методичні рекомендації для формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, що визначають форми, методи і технології, забезпечують наступність і взаємозумовленість поетапного розвитку компонентів професійної компетентності.

Однак, виконане дослідження не вичерпує всіх теоретичних і практичних аспектів вирішення окресленої проблеми. До подальших напрямів наукового пошуку відносимо такі: створення та застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, розроблення новітнього науково-методичного забезпечення, в тому числі комп'ютерно орієнтованого; здійснення комплексного порівняльно-педагогічного аналізу досвіду професійної освіти бакалаврів із лабораторної медицини в європейських країнах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Любінська О. І. Професійна компетентність майбутніх фахівців медичного профілю: теоретичний аспект. *Гуманітарний вісник ДВНЗ Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди*. 2015. Тематичний випуск: Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання. Додаток до вип. 35. Том IV(16). С. 108–115.

2. Любінська О. І. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців у системі вищої освіти. *Гуманітарний вісник ДВНЗ Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди*. 2016. Тематичний випуск: Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Додаток до вип. 37. Том I(69). С. 303–310.

3. Любінська О. І. Критерії сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у процесі професійної підготовки. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне, 2017. Вип. 16(59). С. 219–221.

4. Любінська О. І. Модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у ВНЗ. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. Тематичний випуск: Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Вип. 21. Кн. 3. Том II(76). С. 411–421.

5. Любінська О. І. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. *Молодь і ринок*. 2018. № 4(159). С. 159–164.

6. Любінська О. І. Методологічні підходи до формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. *The scientific heritage*. 2018. No 28, p. 2. S. 52–55.

7. Lyubinska O. Content and Structure of Professional Competence of Bachelors on Laboratory Medicine. *Calozyciowe uczenie i stawanie sie: perspektywa teoretyczno-praktyczna* / redakcja naukowa: A. Chabior, M. Krawczyk-Blicharska, S. Kowalski Kielce : Wyd-wo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2018. S. 552–560.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Любінська О. І. Структура професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. *Молодий вчений*. 2018. № 2(54). С. 276–279.

9. Любінська О. І. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини (результати експериментального дослідження). *Молодий вчений*. 2018. № 3(55). С. 116–119.

10. Федечко Й. М., Балко Я. Д., Цегелик Г. В., **Любінська О. І.** Комунікативно-ситуативне моделювання як метод інтерактивного навчання студентів-медиків (бакалаврів). *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи* : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Житомир, 20–21 жовтня 2016 р. Житомир : Полісся, 2016. С. 197–198.

11. Любінська О. І. Особливості навчання студентів із вадами слуху – майбутніх фахівців з лабораторної діагностики. *Проблеми підготовки педагогів для професійної освіти: теорія і практика* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 25 листопада 2016 р. Львів : ПП «Ощипок М. М.», 2016. С. 162–164.

12. Любінська О. І. Критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. *Особистість в екстремальних умовах* : матеріали VIII всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 12 травня 2017 р. Львів : ФОП Корпан Б.І., 2017. С. 77–79.

13. Федечко Й. М., Сойка Л. Д., Балко Я. Д., Цегелик Г. В., **Любінська О. І.** Моделі інтерактивного навчання у формуванні компетентностей студентів-бакалаврів медсестер і лаборантів на етапах сучасних лабораторних технологій. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи* : матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Житомир, 19-20 жовтня 2017 р. Житомир : Полісся, 2017. С. 263–264.

14. Шегедин М., Смачило І., Сойка Л., **Любінська О.** Створення стандартів вищої освіти за спеціальністю 224 Технології медичної діагностики та лікування у контексті Закону України «Про вищу освіту». *Актуальні проблеми лабораторної медицини* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 9–10 листопада 2017 р. Харків, 2017. С. 104–106.

15. Любінська О. І. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. *Весняні наукові читання – 2018* : зб. наук. матеріалів XIX міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Вінниця, 19 квітня 2018 р. Вінниця, 2018. Ч. 2. С. 44–48.

16. Любінська О. І. Упровадження інноваційних педагогічних технологій навчання для формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. *Сучасні форми організації освітнього процесу. Вивчення досвіду вищих навчальних закладів* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 19 квітня 2018 р. Львів, 2018. С. 123–125.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

17. Галузевий стандарт вищої освіти з галузі знань 1201 Медицина, спеціальності 6.120102 «Лабораторна діагностика» / розроб. М. Б. Шегедин (голова роб. групи), І. С. Смачило, Я. Д. Балко, **О. І. Любінська** та ін. Київ, 2012. 107 с.

18. Типова програма з навчальної дисципліни «Клінічна лабораторна діагностика» напряму 6.120102 «Лабораторна діагностика», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / уклад. М. Шегедин, І. Смачило, **О. Любінська**. Київ, 2014. 118 с.

19. Збірник тестових завдань для складання ліцензійного іспиту «Крок Б. Лабораторна діагностика» / уклад. Ю. Н. Авідзба, Ю. О. Антоненко, Я. Д. Балко, **О. І. Любінська** та ін. Київ, 2015. 16 с.

20. Наскрізна навчальна програма практики для вищих медичних закладів I-IV рівнів акредитації напрям 6.120102 «Лабораторна діагностика» / уклад. М. Б. Шегедин, І. С. Смачило, С. Д. Орібко, **О. І. Любінська** та ін. Львів, 2016. 63 с.

21. Робоча програма навчальної дисципліни «Клінічна лабораторна діагностика» освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр», напрям 6.120102 «Лабораторна діагностика» / уклад. І. С. Смачило, **О. І. Любінська**. Львів, 2017. 116 с.

22. Любінська О. І. Методичні рекомендації щодо формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. Львів, 2018. 43 с.

АНОТАЦІЇ

Любінська О. І. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини у вищих навчальних закладах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Львів, 2018.

У дисертаційній роботі здійснено аналіз проблеми формування професійної компетентності у фахівців медичного профілю. Досліджено теоретичні засади професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини, що базуються на положеннях компетентнісного, системного, аксіологічного, особистісного, гуманістичного, діяльнісного, контекстного підходів і запропоновано шляхи підвищення ефективності її формування в освітньому процесі ЗВО.

На основі психолого-педагогічного аналізу поняття «професійна компетентність» і з урахуванням особливостей професійної діяльності фахівців із лабораторної медицини схарактеризовано структуру професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини. Розроблено модель формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини та обґрунтовано відповідні педагогічні умови: зорієнтованість освітнього процесу на формування мотивації до оволодіння професією та професійних цінностей фахівця з лабораторної медицини; цілеспрямоване впровадження сучасних педагогічних технологій у професійну підготовку майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; застосування методики поетапного формування та розвитку професійної компетентності майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини; створення у ЗВО рефлексивно орієнтованого середовища навчання.

Запропоновано методику поетапного формування професійної компетентності, яка передбачає: мотиваційно-ціннісний, змістовий, процесуальний, професійно-рефлексивний етапи. Укладено методичні рекомендації для формування професійної компетентності бакалаврів із лабораторної медицини. Доведено, що

реалізація педагогічних умов, апробація моделі та методика поетапного формування професійної компетентності сприяють ефективній професійній підготовці майбутніх бакалаврів із лабораторної медицини.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутні бакалаври з лабораторної медицини, формування професійної компетентності, ЗВО.

Любинская О. И. Формирование профессиональной компетентности будущих бакалавров по лабораторной медицине в высших учебных заведениях. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности, Львов, 2018.

В диссертационной работе осуществлен анализ проблемы формирования профессиональной компетентности у специалистов медицинского профиля. Исследованы теоретические основы профессиональной компетентности будущих бакалавров по лабораторной медицине, основанные на положениях компетентностного, системного, аксиологического, личностного, гуманистического, деятельностного, контекстного подходов и предложены пути повышения эффективности ее формирования в образовательном процессе вуза.

На основе психолого-педагогического анализа понятия «профессиональная компетентность» и с учетом особенностей профессиональной деятельности специалистов по лабораторной медицине охарактеризована структура профессиональной компетентности будущих бакалавров по лабораторной медицине. Разработана модель формирования профессиональной компетентности будущих бакалавров по лабораторной медицине и обоснованы соответствующие педагогические условия: ориентированность образовательного процесса на формирование мотивации к овладению профессией и профессиональными ценностями специалиста по лабораторной медицине; целенаправленное внедрение современных педагогических технологий в профессиональную подготовку будущих бакалавров по лабораторной медицине, применение методики поэтапного формирования и развития профессиональной компетентности будущих бакалавров по лабораторной медицине, создание в вузе рефлексивно ориентированной среды обучения.

Предложена методика поэтапного формирования профессиональной компетентности, которая предусматривает: мотивационно-ценностный, содержательный, процессуальный, профессионально-рефлексивный этапы. Составлены методические рекомендации для формирования исследуемой компетентности. Доказано, что реализация педагогических условий и модели поэтапного формирования профессиональной компетентности способствуют эффективной профессиональной подготовке будущих бакалавров по лабораторной медицине.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, будущие бакалавры по лабораторной медицине, формирование профессиональной компетентности, вуз.

Liubinskay O. I. Formation of professional competence of future bachelors in laboratory medicine at higher educational institutions. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for the degree of a candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 «Theory and Methodology of Professional Education». Lviv State University of Life Safety, Lviv, 2018.

The tasks related to the reforming of healthcare and laboratory medicine in Ukraine requires a qualitative improvement of the system of laboratory services specialists' training, bachelors in particular. The field of laboratory medicine is developing rapidly, new methods and technologies of diagnostics are constantly being implemented, modern equipment is being used; all these require the involvement of highly professional specialists. Reliability and speed of diagnosis, monitoring of treatment depends on the efficiency of specialists in laboratories of different profiles. The increasing level of tasks for laboratory medicine can only be achieved with the help of highly skilled staff. The training of future specialists in laboratory medicine should provide for their personal development through the development of moral and professional characteristics. Graduates should be prepared to solve tasks and problems in their professional activities independently and effectively, constantly strive for professional growth and creative self-realization. The formation of the professional competence of future bachelors of laboratory medicine is a multifactor phenomenon that affects their personal and professional development, and the value sphere of an individual should be the guideline regulating the activities of medical workers.

Strengthening the requirements for the professional competence of future bachelors of laboratory medicine leads to an increase in the quality of their training, the review of the content of training, and the introduction of effective pedagogical technologies.

The problem of future specialists' professional competence formation in psychological and pedagogical literature is considered. The author defines the concept of «professional competence of future bachelors in laboratory medicine» as an integrative characteristic of a personality covering the values of mastering the profession, professionally significant knowledge, skills, and a set of personal qualities reflecting the readiness to effectively carry out future professional activities, as well as self-development and self-improvement.

The theoretical principles of formation of professional competence of future bachelors in laboratory medicine are substantiated basing on the provisions of the competence, systemic, axiological, humanistic, activity, and context approaches. Particular attention is paid to the competence approach, the essence of which is the application of knowledge, the formation of experience of activities, as well as the qualities of a person necessary for effective professional activities.

The structural components of professional competence of future bachelors in laboratory medicine are determined, namely: motivational, cognitive, activity, and reflexive ones. The criteria and indicators of formation of professional competence of future bachelors in laboratory medicine are substantiated. The motivational and value criterion is characterized by the following indicators: the presence of positive motivation to master the profession, the importance of value orientations in professional activities, and the need for lifelong learning. The content criterion is characterized by such indicators

as: possession of a complex of professional knowledge, and aspiration for research activity. The practical-operational criterion is characterized by the following indicators: the solution of professional tasks, the application of skills and abilities during different types of practices. The reflective and evaluation criterion is characterized by such indicators as: assessment of reflexive skills, level of ability to professional self-improvement, self-assessment of the formation of professional competence. The level of formation of the professional competence of future bachelors in laboratory medicine is highlighted, namely: low, medium and high ones.

The ways of effective formation of professional competence of future bachelors in laboratory medicine in the educational process at higher schools through the implementation of the developed model, pedagogical conditions and the author's methods are suggested.

The model of the formation of professional competence of future bachelors in laboratory medicine takes into account the social order for such specialists' training and includes: target, conceptual, content-procedural, evaluation and performance blocks. The following pedagogical conditions are substantiated: orientation of the educational process to the formation of motivation to master the profession and professional values of a specialist in laboratory medicine; purposeful introduction of modern pedagogical technologies into the theoretical and practical training of future bachelors in laboratory medicine; application of the method of step-by-step formation and development of professional competence of future bachelors in laboratory medicine; creation of a reflexively oriented learning environment as a factor of the development of the personality of future bachelors in laboratory medicine. The efficiency of the implementation of the developed model and pedagogical conditions in the educational process of higher schools as for the formation of the professional competence of future bachelors in laboratory medicine is proved.

The methods of step-by-step formation of professional competence is developed; it includes motivational-value, content, procedural, professional-reflexive stages. The stages of the methods are consistent with the pedagogical conditions.

The results of the experiment have showed the effectiveness of the implementation of the proposed pedagogical innovations. The representativeness of the sample and the reliability of the data obtained is confirmed by methods of mathematical statistics, the Pearson criterion in particular.

Key words: professional competence, future bachelors of laboratory medicine, pedagogical conditions, model of formation of professional competence.